

ресурс]. – Режим доступу: http://www.foibg.com/ibs_isc/ibs-07/IBS-07-p15.pdf

7. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємства: теоретико–методологічні засади та практичний інструментарій / Л.О. Лігоненко. – К.: КНТЕУ, 2005. – 580 с.

8. Томпсон А. Стратегический менеджмент / Томпсон А., Стикланд Д. – М.: ЮНИТИ, 2009 – 538 с.

9. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua.

10. Державний департамент з питань банкрутства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sdb.gov.ua.

Аннотація. В статті проаналізовано состояние и особенности банкротства предприятий в Украине. Предложены мероприятия по повышению платежеспособности отечественных предприятий в условиях финансового кризиса.

Ключевые слова: банкротство предприятия, кризис, платежеспособность, антикризисное финансовое управление.

Summary. In the article the state and features of bankruptcy of enterprises are analyzed in Ukraine. Measures are offered on the increase of solvency of domestic enterprises in the conditions of financial crisis.

Keywords: bankruptcy of enterprise, crisis, solvency, anti-recessionary financial management.

*Рецензент к.е.н., доцент ХНАУ Фурсова В.А.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 656.078

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

Плугіна Ю.А., аспірант (УкрДАЗТ)

В статті визначено сутність, види поняття «інтелектуальний розвиток», розкрито можливість його застосування відносно підприємств. Запропоновано визначення поняття розвитку підприємства на інтелектуальних засадах.

Ключові слова: інтелект, розвиток, інтелектуальний капітал, підприємство.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. Сучасні умови зростання конкуренції, в т.ч. міжнародної, посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів визначають необхідність постійного пристосування підприємства до турбулентного навколишнього середовища, забезпечення високого ступеню його динамізму, адаптації та гнучкості з метою досягнення ефективності функціонування. Не менш важливим стають питання забезпечення сталого розвитку, що визнається основою функціонування в теперішніх умовах: вважається, що не займаючись питаннями розвитку, підприємство не може не лише успішно

функціонувати, однак може і загинути, припинити свою діяльність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Розкриття необхідності дослідження питань розвитку підприємств, сутності процесу, його способів та класифікаційних ознак знаходить відображення в працях Б. Кучіна Н. Масльоннікової, Ю. Погорелова, Е. Раєвнєвої та ін. [3, 4, 6, 8].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Однак потребують подальшого дослідження сутність, класифікація розвитку, зокрема, такого специфічного виду як інтелектуальний. Нерозкрита можливість застосування поняття «інтелектуальний розвиток» відносно підприємства.

Метою статті є визначення сутності поняття «інтелектуальний розвиток», розкриття можливості його застосування відносно підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження поняття «інтелектуальний розвиток» доцільно розпочати з визначення сутності його морфологічних основ.

У філософському розумінні інтелект (лат. *intellectus* – ум) – це розум, здатність мислити, проникливість, сукупність тих розумових функцій (порівняння, абстракції, утворення понять, судження, висновки тощо), які або перетворюють сприйняття у знання, або критично переглядають вже наявні знання, або аналізують їх [9, с. 181]. Він є необхідною умовою створення об'єктів інтелектуальної власності. Інтелект людини є рівнем її розумового розвитку, який дає змогу розпізнавати навколишні явища природи і суспільства, самостійно пізнавати природні та суспільні закони, узагальнювати закономірності розвитку природних і суспільних процесів, створювати нові системи знань, виробництва, культури, побуту тощо. Це здатність мозку так мобілізувати свою роботу, щоб використати наявний інформаційний масив із максимальною ефективністю. Процес пошуку рішень проходить на підсвідомому, інтуїтивному рівні.

З іншого боку, існує поняття «штучний (машинний) інтелект», який можна визначити як сукупність апаратних і програмних засобів електронної обчислювальної машини, за допомогою яких забезпечується такий рівень спілкування людини з машиною, що за своїм рівнем наближується до спілкування спеціалістів. Це властивість інтелектуальної системи виконувати функції, що традиційно вважаються прерогативою людини – творчість, винахідництво, здатність до аналізу, синтезу та продукування нових знань.

Тобто інтелект, як людини, так і штучний – це, абстрактно висловлюючись, коефіцієнт корисної дії роботи пошукової системи мозку/програмного забезпечення у власному інформаційному масиві.

Іншою морфологічною основою досліджуваного об'єкта є поняття розвитку, що в загальному розумінні є необоротною, спрямованою, закономірною зміною матеріальних та ідеальних об'єктів, що здійснюється в часі [2, с. 8]; сукупною зміною у взаємозв'язку кількісних (збільшення або зменшення складових частин цілого, яке виражається збільшенням або зменшенням їх числових значень), структурних (зміна взаємин складових частин) і якісних (зміна властивостей) категорій у системі [3, с. 4]. Розвиток передбачає зміну сукупності властивостей системи, які забезпечують її цілісність і

визначеність, а також появу нових, раніше для неї не властивих, відмінностей.

В свою чергу під поняттям «розвиток підприємства» будемо розуміти якісні перетворення в його діяльності за рахунок змін кількісних і структурних характеристик техніко-технологічних, організаційно-комунікаційних, фінансово-економічних ресурсів на основі ефективного використання інтелектуально-кадрових ресурсів та інформаційних технологій.

В роботі [6] Погорелов Ю.С. виділяє елементи (складові) поняття розвитку підприємства. До них відносяться: кількісні та якісні зміни; поліпшення бізнес-процесів, параметрів функціонування; процесний характер (розподілення в часі між імпульсом розвитку та відповідними змінами); довготривалість; сукупність процесів; збільшення потенціалу підприємства; адаптація до зовнішнього середовища; внутрішня інтеграція підприємства; здатність протидіяти негативним впливам зовнішнього середовища; підвищення життєздатності підприємства.

Дослідження діяльності 52-х транснаціональних корпорацій, результати якого представлені в [4, с. 23-36], дозволили виявити цільові орієнтири розвитку підприємств, до яких в залежності від їх пріоритетності за зменшенням вагомості відносяться: зниження операційних витрат, розвиток зовнішніх господарських зв'язків, розвиток організаційних характеристик, зближення коаліційних цілей, соціальний розвиток та розвиток соціального партнерства.

Авторами [1,3,4,6,7,8] пропонується процес розвитку підприємств класифікувати за наступними ознаками: за комплексністю змін, за цілями, за першопричиною, за характером впроваджуваних змін, за направленістю розвитку, за представленням суб'єкта про об'єкт розвитку, за швидкістю змін, за кінцевим результатом, за виділенням вектору розвитку, за кількістю векторів розвитку. Нами пропонується розширити наведену класифікацію наступними ознаками: за функціональною ознакою (відносно: техніко-технологічний, соціальний, організаційний, інтелектуальний тощо), за комплексністю напрямів розвитку (окремої структурної одиниці, підприємства, галузі), за рівнем глобальності результатів (локального характеру, мікрорівень, мезорівень, макрорівень), за видами ефекту (науково-технічний, організаційний, соціальний, екологічний, економічний, інтегральний), за часом прояву наслідків (малострокові, середньострокові, довгострокові), за швидкістю реакції (випереджаючий, наслідуючий, реверсований).

Розвиток підприємства відбувається при переході з одного стану в інший в процесі реалізації управлінських рішень, що відповідають

визначеній програмі розвитку, що в загальному вигляді можна представити так, як на рисунку 1.

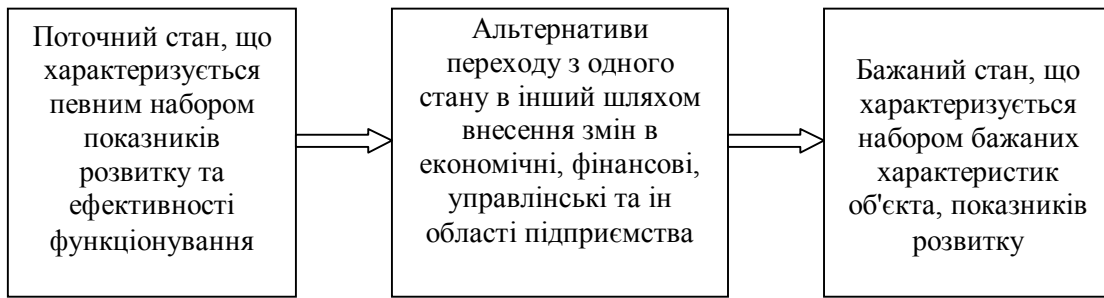


Рисунок 1 – Схема розвитку підприємства

Таким чином, дослідивши сутність понять «інтелект» та «розвиток», вважаємо необхідним розмежування понять «інтелектуальний розвиток на підприємстві» та «інтелектуальний розвиток підприємства». Зазначимо, що існують і інші види інтелектуального розвитку: індивіда, галузі, держави, нації.

Інтелектуальний розвиток на підприємстві є розвитком інтелекту працівників. Він є стихійним, слабо контрольованим процесом, що потребує високого ступеню організації, підкріплення внутрішньою або зовнішньою мотивацією, в ході якого розумові здібності індивіда, його розумові операції набувають якісно нових властивостей: координованості, зверненості, автоматизованості,

скороченості. В управлінському контексті інтелектуальний розвиток працівників є такою формою організації освітянського процесу, що дозволяє створити умови для вдосконалення інтелектуальних можливостей працівників на основі збагачення (розширення) їх ментального (розумового) досвіду. Ідеальною є ситуація, в якій працівники починають реалізовувати принципи постійного навчання, із переважанням самонавчання, обміну знаннями без зовнішнього спонукання.

З іншого боку, сутність інтелектуального розвитку підприємства стає зрозумілою з наступної схеми (рисунок 2).

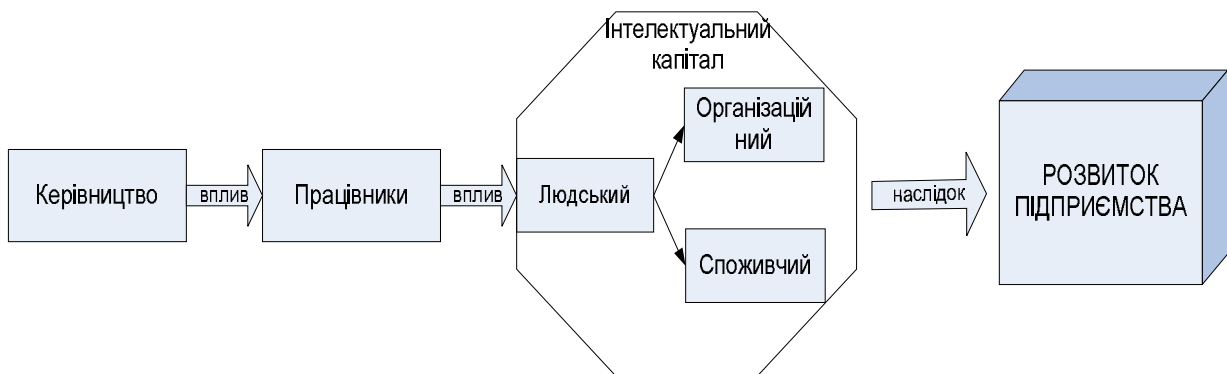


Рисунок 2 – Схема інтелектуального розвитку підприємства

Розвиток підприємства реалізується шляхом управлінських впливів керівництва на працівників підприємства, що, в свою чергу, викликають якісні перетворення структури та змістовного наповнення інтелектуального капіталу.

Під інтелектуальним капіталом підприємства будемо розуміти складову його

загального капіталу, що не має матеріальної форми, створює частину вартості, сприяє підвищенню конкурентоспроможності і складається з людського, організаційного та споживчого капіталів; сукупність знань, інформації, досвіду, кваліфікації і мотивації персоналу, організаційних можливостей, каналів і

технологій комунікації, що спроможна створювати додану вартість, забезпечуючи конкурентні переваги [6].

Основним елементом інтелектуального капіталу, на нашу думку, є людський, допоміжними – організаційний та споживчий (через неможливість їх існування за відсутності працівників), що, однак є взаємозалежними та взаємопов'язаними: при зменшенні (втраті) людського капіталу, організаційний та споживчий не має кому реалізувати, при зменшенні організаційного чи споживчого підприємство може втратити і людський капітал (за рахунок або його не розкриття (в найкращому випадку), або втрати (у випадку звільнення працівників)).

Таким чином, інтелектуальний розвиток підприємства – це такий його розвиток, головною рушійною силою якого є інтелектуальний капітал.

Синонімічним, однак, на нашу думку, більш доречним, відносно підприємства є поняття «розвиток підприємства на інтелектуальних засадах», під яким розуміємо якісні перетворення в його діяльності за рахунок змін кількісних і структурних характеристик ресурсів підприємства на основі більш повного та ефективного використання інтелектуального капіталу в якості головного чинника досягнення визначених цілей розвитку.

Висновки даного дослідження та перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Таким чином, необхідно розмежовувати поняття розвитку інтелекту працівників (інтелектуального розвитку) та розвитку підприємства за допомогою наявного інтелектуального капіталу, що визначено розвитком підприємства на інтелектуальних засадах. Перспективами подальших досліджень в цьому напрямку є визначення специфічних особливостей, відмінностей та характеристик даного виду розвитку підприємства.

Анотація. В статті определена сутність, види поняття «интеллектуальное развитие», раскрыта возможность его применения по отношению к предприятиям. Предложено определение понятия развития предприятия на интеллектуальных основах.

Ключевые слова: интеллект, развитие, интеллектуальный капитал, предприятие.

Summary. The article defined entity, types of concept "intellectual development", revealed the possibility of its application in relation to the enterprises. Proposed definition of enterprise development on intellectual bases.

Keywords: intelligence, development, intellectual capital, enterprise.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гриньов А.В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління / А.В. Гриньов. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 308 с.
2. Кононенко І.В. Компьютеризация управления развитием производственно-экономических систем / И.В. Кононенко. – Х. : НТУ «ХПИ», 2006. – 240 с.
3. Кучин Б.Л. Управление развитием экономических систем: технический прогресс, устойчивость / Кучин Б.Л., Якушева Е.В. – М. : Экономика, 1990. – 157 с.
4. Масленникова Н.П. Управление развитием организации / Н.П. Масленникова. – М. : Центр экономики и маркетинга, 2002. – 304 с.
5. Назаренко І.Л. Взаємозв'язок концепції VBM та інтелектуального капіталу залізничного транспорту / І.Л. Назаренко // Вісник хмельницького національного університету. - 2010. - № 4. - Т. 2. - С. 75-79.
6. Погорелов Ю.С. Развитие предприятия: понятия та види / Ю.С. Погорелов // Культура народов Причерномор'я. – 2006. – № 88. – С. 75-81.
7. Пушкарь А.И. Управление развитием промышленных предприятий региона / А.И. Пушкарь, Л.В. Потрашкова // Вісник ХДЕУ. – 2001. - Вип. 2 (18). – С. 36-42.
8. Раевнева Е.В. Кризисный и лизисный аспекты развития социально-экономических систем / Е.В. Раевнева // Вестник Национального технического университета «ХПИ». - 2004. - № 27. – С. 7-14.
9. Философский энциклопедический словарь / [ред.-сост. Е.Ф. Губский и др.]. - М. : ИНФРА-М, 1997. - 575 с.

Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Єлагін Ю.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.